

Nr 49.

Av herr **Pettersson** i Rosta m. fl., *angående utredning av orsakerna till och botemedlet mot kreaturssjukdomen acetonämi.*

En av de vanligaste och mest förlustbringande bristsjukdomarna bland nötkreatur i vårt land utgör den s. k. acetonämien. När man talar om acetonämi hos nötkreatur menar man den form av sjukdomen, som uppträder i samband med förlossningen, vilken form betecknas med namnet puerperal acetonämi. I allmänhet bruka de första sjukdomsymtomen uppträda 10 dagar till 3 veckor efter kalvningen, vilka tidsgränser dock kunna variera något. Denna form av acetonämi är så dominerande, att man utan att göra sig skyldig till överdrift kan påstå, att det endast är denna, som utgör något problem för nötkreatursskötseln. Sjukdomen uppträdde tidigare huvudsakligen inom s. k. bristsjukdomsområden hos småbrukare och brukade därför kallas småbrukarsjuka eller torparsjuka. Under senare tid har sjukdomen börjat bli rätt vanlig även i större besättningar med högmjölkanande djur. Denna variant av sjukdomen, för vilken man präglat namnet herrgårdsacetonämi har ofta visat sig vara av svårartad karaktär.

De första symtomen på acetonämi visa sig på så sätt att djurens aptit minskas, varvid mjölkproduktionen samtidigt givetvis också minskas. Aptiten på gott foder, framför allt hö och kraftfoder, avtar först, medan djuren däremot gärna äta halm och sämre foder. Hos särskilt högmjölkanande välnärda djur kan mjölkproduktionen hålla sig väl uppe ganska lång tid trots sjukdomen, något som medför att sjukdomsförloppet blir mera allvarligt. Hos mindre högmjölkanande djur, som utfodras enligt uppenbart bristfälliga foderstater, minskar mjölkproduktionen ofta avsevärt redan de första dagarna, och detta leder till att sjukdomen hos dessa så småningom självläkes. I samband med den minskade aptiten bli djuren slöa och visa ofta tecken på en styv eller ibland till och med raglande gång. Från djuren utgår en sötaktig lukt, vilket sammanhänger med att acetonhalten i blodet starkt stegrats. Det är härav sjukdomen fått sitt namn.

Karakteristiskt för acetonämien är att den så gott som uteslutande uppträder under senare delen av vinterutfodringsperioden och att den framför allt är vanlig i s. k. bristsjukdomsområden. I de bördigaste trakterna av vårt land uppträder den praktiskt taget inte alls, men med tilltagande förädling av djuren och därmed ökad mjölkproduktion har den under senare år spritt sig även till gårdar med relativt god jordmån.

Frekvensen av sjukdomen varierar under olika år, och framför allt förekommer den ofta under sådana år, då stråfodrets kvalitet är dålig. Högmjölkkande kor i gott hull äro framför allt utsatta för sjukdomen, och den drabbar ofta samma djur år efter år.

Sjukdomen uppträder således på olika sätt inom olika besättningar, och dess frekvens är som sagt högst varierande. Om orsakerna till sjukdomen råda delade meningar bland den veterinärmedicinska sakkunskapen, och eftersom man icke kommit till klarhet härom har man givetvis icke heller kunnat enas om på vilket sätt den bör botas. Många olika och högst varierande metoder ha här kommit till användning. Ibland ha dessa lett till goda resultat, ibland icke.

Man är helt överens om den uppfattningen att acetonämien beror på en rubbning i kolhydrat- och fettomsättningen, varvid en förskjutning inträtt till förmån för denna senare. På grund av brist på kolhydrater, framför allt socker, eller på grund av oförmåga hos organismen att tillgodogöra sig och omsätta kolhydrater tagas kroppens fettreserver i anspråk. Härvid överföres en del av fettets till juvret för bildning av mjölkfett, en del föres till levern och nedbrytes till socker, vilket dels utnyttjas för förbränningen inom organismen och dels för bildning av mjölksocker för mjölkbildningen. Vid omvandlingen av fett till socker och vid förbränningen av fett bildas acetonkroppar som mellanprodukt.

Den allmänna uppfattningen har varit att det är brist på tillgängliga kolhydrater, framför allt socker, som orsakar den ökade fettomsättningen. Detta har medfört att en vanlig behandlingsmetod bestått i att tillföra organismen rikligt med kolhydrater i form av socker eller melass. Denna behandling har ibland givit goda resultat, men i andra fall har det inte lyckats att på detta sätt motarbeta sjukdomens utbrott eller bota redan insjuknade djur.

En del omständigheter tala för att den väsentliga orsaken till acetonämien icke är brist på kolhydrater i fodret utan en oförmåga hos organismen att förbränna och omsätta kolhydrater. Om detta är riktigt, skulle acetonämien bero på en brist i fodret på sådana hjälpsubstanser, som äro nödvändiga för en normal kolhydrat- och fettomsättning. Denna brist kan uppkomma antingen genom att fodret ej innehåller tillräckligt med sådana substanser eller genom att fodrets dietiska sammansättning är sådan att dessa substanser ej bildas vid våmdigestionen.

Enligt en annan teori skulle sjukdomen uppkomma som en följd av ett avmagringstillstånd i samband med en kvantitativt otillräcklig utfodring. Häremot talar emellertid den erfarenheten att sjukdomen knappast förekommer i Skånes bördiga slättbygder, trots att de högmjölkkande djuren där under laktationsperioden ofta magra ganska starkt. Enligt den nämnda teorien skulle en alltför låg utfodring innebära ökad risk för sjukdomen, men det är ett faktum, att denna förekommer även

i sådana besättningar, där foderstaterna utarbetas mycket noggrant, såväl kvalitativt som kvantitativt i förhållande till mjölkproduktionen.

Acetonämien förorsakar jordbrukarna årligen stora ekonomiska förluster. Det är således ett allmänt intresse att den effektivt bekämpas och om möjligt utrotas. Förutsättningar härför kunna dock ännu icke sägas föreligga, eftersom uppfattningarna om sjukdomens orsaker och botemedlen mot densamma variera så avsevärt. För att kampen mot acetonämi hos nötkreatur skall kunna föras med utsikt till framgång, måste man söka klarlägga dessa förhållanden genom noggranna vetenskapliga undersökningar. Dessa böra utföras av forskare, som äro väl förtrogna med bristsjukdomsundersökningar i allmänhet och alldeles särskilt med ämnesomsättningsundersökningar beträffande fett- och kolhydratomsättningen. En sådan sakkunskap torde framför allt stå att erhålla vid veterinärhögskolan.

Med anledning av vad som sålunda anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning av orsakerna till och botemedlen mot kreatursjukdomen acetonämi och för riksdagen framlägga förslag till de åtgärder som av denna utredning må befinnas påkallade.

Stockholm den 16 januari 1947.

I. Pettersson
i Rosta.

Rob. L. Jansson
i Aspeboda.

E. Pettersson
i Ersbacken.

J. Onsjö.

Aron Gustafsson
i Lekåsa.

Ivar Johansson
i Mysinge.

C. O. Carlsson
i Bakeröd.

David Boman
i Stavsund.

Gustaf Svensson
i Vä.